

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Vzděláním k úspěchu bez bariér

Číslo projektu:

CZ.02.3.62/0.0/0.0/16_037/0003942

Distanční výuka a žáci se SVP
(soubor doporučení pro distanční výuku)

Mgr. Vladimíra Lovasová, Ph.D

Mgr. Kristýna Voříšková

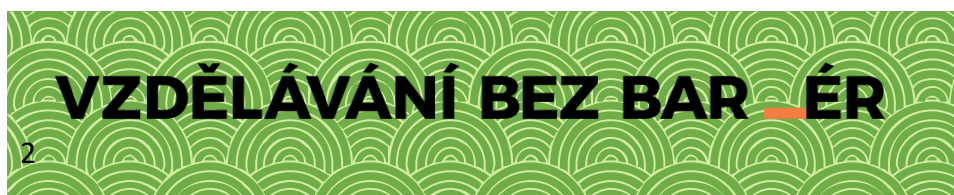
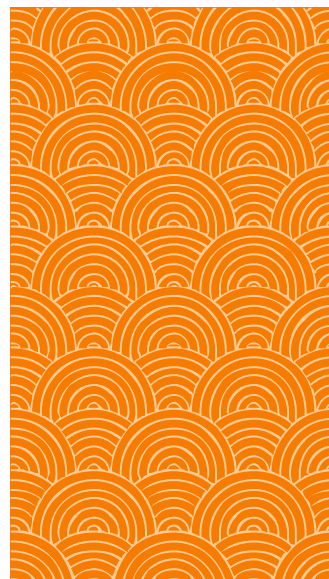
PhDr. Linda Albrechtová Ph.D.

Mgr. Marek Rubricius

VZDĚLÁVÁNÍ BEZ BAR_ÉR

Obsah

Úvod	3
Obecná doporučení pro distanční výuku.....	4
Doporučené postupy pro distanční výuku žáka se sluchovým hendikepem.....	5
Doporučené postupy při distanční výuce žáka se zrakovým hendikepem	9
Distanční výuka aneb krátká úvaha nad tím, co s tím	17
Zdroje.....	20

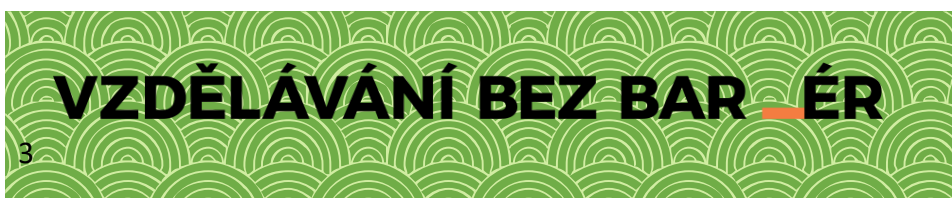
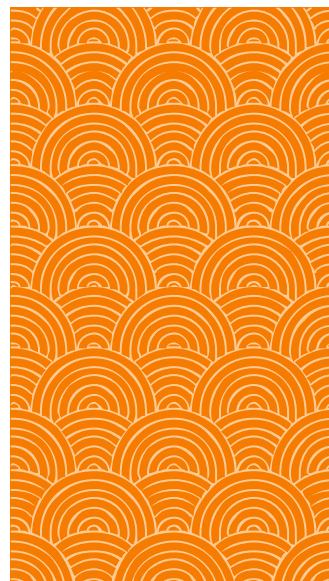
Úvod

Tento materiál vznikl jako reakce na přetrvávající situaci spojenou se šířením nákazy Covid 19 a opatření, která jsou zaváděna v oblasti vzdělávání. Jako nejzásadnější se jeví právě opatření týkající se distanční výuky, která pro všechny zúčastněné strany, ať už se jedná o pedagogické pracovníky, žáky/ studenty či jejich zákonné zástupce, znamená výraznou změnu oproti běžné situaci.

Žáci a studenti se specifickými vzdělávacími potřebami jsou bezesporu těmi, na které může mít forma distančního vzdělávání negativní dopad, pakliže nejsou zajištěny některé nutné podmínky, postupy či pravidla pro jejich vzdělávání a podporu.

Oslovili jsme proto některé z našich externích spolupracujících odborníků a požádali je o vypracování podkladů v podobě možných doporučení pro práci s žáky/ studenty s konkrétním typem hendikepu – zrakový a sluchový, obecných doporučení z pohledu psychologie a také zamyšlení nad touto problematikou z pohledu duševního zdraví.

Pevně věříme, že materiál bude nápomocný pro zvládnutí nelehké doby nejen v oblasti vzdělávání.

Obecná doporučení pro distanční výuku

Mgr. Vladimíra Lovasová, Ph.D.

Přechod na distanční výuku může pro žáka/studenta se SVP představovat vysokou zátěž. Proto by se učitelé měli nejdříve zamyslet nad tím, jak moc může být pro konkrétního žáka přechod na distanční výuku frustrující a co může být zdrojem frustrace. Může se jednat např. o požadavek na vyšší samostatnost při učení, úzkost ze změny, absenci průběžného ujišťování a povzbuzování učitelem, sociální izolaci obecně, nízký selfkoncept v oblasti používání PC komunikačních aplikací, otázky motivace k učení a další. A podle svého odhadu distanční výuku individuálně přizpůsobit konkrétním potřebám konkrétního žáka.

Přesto však lze určitá pravidla zobecnit:

- Při distanční výuce žáků/studentů se SVP se u různých předmětů snažit využívat jednotný komunikační kanál a tytéž PC aplikace.
- Vždy se ujistit se, že žák/student umí aplikaci dobře ovládat.
- Výuka u PC musí být z důvodu udržení pozornosti oproti vyučovací hodině podstatně kratší.
- Obecně platí pravidlo minima změn. Pokud možno neměnit zadání a termíny odevzdávání úkolů a online kontaktů. Slovní sdělení podpořit dobře dostupným písemným zápisem, např. v plánovacím kalendáři.
- V případě přímé online výuky, např. prostřednictvím google meets a MS teams, všechny verbálně sdělené informace podpořit i vizuálně (prezentace, dokument), ke kterému se žák/student může později vrátit.
- V případě špatných vyjadřovacích schopností žáka/studenta počítat s tím, že technický přenos zvuku může srozumitelnost řeči žáka ještě zhoršit.
- Pokud je takový žák inkludovaný v běžné třídě ZŠ, SŠ, zvažte možnost individuální online výuky. Přenosem zviditelněné komunikační nápadnosti mohou mít negativní vliv na postavení tohoto žáka v sociální skupině.

Doporučené postupy pro distanční výuku žáka se sluchovým hendikepem

Mgr. Kristýna Voříšková

(sociální pracovnice, tlumočnice ZJ)

Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, z.s., Spolek neslyšících Plzeň, p.s.

Základem je distanční výuku řádně promyslet, zda k ní máme dostatečné zdroje, možnosti, schopnosti. V případě, že je pro nedoslýchavého nutné přepisovat mluvenou řeč, mělo by se vše nejdříve domluvit s přepisovatelem, popř. s tlumočníky, ale také se studenty se sluchovou vadou. V případě, že je u on-line výuky zapotřebí přepis v reálném čase, je nutné, aby student byl seznámen s tím, jak bude tento přepis probíhat. Ideální je provést nejdříve nějaké školení, aby byl pak student doma „soběstačný“.

Jaké pomůcky jim mohou při distanční výuce pomoci?

Kvalitní PC, dobré rozlišení web kamery, handouty, materiály zaslané předem, aby se student mohl lépe připravit na probíranou látku. Možnost zařízení přepisu v reálném čase a to buď za pomoci automatických programů nebo přepisovatele. Pokud by mluvilo více lidí, resp. se střídali v mluveném slovu, je nutné se domluvit, na způsobu, jak si o slovo říci, aby sluchově postižený student věděl, kdo právě hovoří.

Vhodné programy pro on-line výuku:

ZOOM

- výhody:** jednoduchý bez nutnosti přihlašování
při rozhovoru s více lidmi se zobrazují na obrazovce
obsahuje i chat, kam lze napsat, popř. upřesnit informaci, které by student nerozuměl
- nevýhody:** registrovat se musí vyučující,
u verze zdarma je limit videohovoru cca 40 minut

SKYPE

- výhody:** veřejně známý program, kromě videohovoru obsahuje i chat
může zde být i více lidí /max. 50/
podporuje ho většina PC
- nevýhody:** je nutné si jen stáhnout a založit účet

GOOGLE MEET

výhody: funguje online, nutné jen připojení k internetu, kamera, mikrofon
doporučujeme mít google účet
je možné nahrávat průběh video hovoru
umožňuje poskytovat soubory, materiály k dispozici je chat
doporučujeme těm, kteří nebudou hovořit, aby si vypínali zvuk
správce video hovoru vám musí povolit připojení

nevýhody: neobsahuje sdílenou tabulku
uživatel s obyčejným google účtem nemůže založit nový video hovor
google meet schůzku mohou založit pouze uživatelé G Suite – pokud to mají povoleno

Pokud nelze zajistit přepisovatele, doporučujeme využít tyto programy:

WEB CAPTIONER

výhody: zdarma

nevýhody: pokud mluví více lidí najednou, nezvládá to a navíc nedává interpunkci, což je dost náročné na rozeznání konce vět.

OKAMŽITÝ PŘEPIS – PLAY GOOGLE

výhody: zdarma

nevýhody: funguje jen pro android, kdo má od apple iPhone vystačí si s Hlasovým diktováním

Jaké metody vzdělávání, doporučené postupy můžeme dát učitelům (doporučené vzdělávací programy)

- Učitelé by si měli ověřit, že on-line výuka bude k dispozici všem studentů, tedy i těm se sluchovým postižením.
- Nezapomínejte na pravidla v komunikaci se sluchově postiženými.
- Vhodné prostředí pro nedoslýchavého je takové prostředí, které eliminuje okolní rušivé zvuky.
- Dobře osvětlená místnost – nemějte za sebou okno, nebo bílou zeď.
- Udržování očního kontaktu.

- Mluva je výrazná s pomalejším tempem. Vyvarujeme se slabikování slov.
- Nekřičíme.
- Rukama si nezakrýváme ústa, nežvýkáme, nejíme, neděláme výrazné obličejové grimasy.
- Pokud je to možné, vyhneme se slovním „vycpávkám“ jako je např. hmmm, eeee, atd.
- Dbáme na to, že dlouhé odezírání osobu unavuje a snižuje její schopnost kvalitně odezírat.
- Pokud si chceme ověřit, že odezírající osoba porozuměla danému tématu, ptáme se na zpětnou vazbu.
- Pokud některým slovům odezírající nerozumí, volíme jejich synonyma, popř. změníme větu, ale její obsah zachováváme.
- Při výuce ve škole, na přednáškách, odborných konferencích je dobré poskytnout odezírajícímu podklady, které se daného tématu týkají, aby se v případě nepochopení mohl opřít o text. V ideálním případě je možné zajistit přepisovatele, který text převádí v reálném čase. V současné době je možné využívat profesionálních přepisovatelů, kteří veškerý mluvený text převedou do písemného projevu. Zde je ale nutná velmi dobrá slovní zásoba příjemce.
- S dostatečným předstihem poskytujte i další studijní materiály (handouty, odkazy na další zdroje...)
- Může se stát, že připojení během výuky nebude kvalitní, proto v průběhu výuku stále kontrolujte, že sluchově postižený student obsahu rozuměl.
- On-line živou výuku můžete, v případě, že není nutné přímá interakce se studenty zvolit možnost natočení videa, které necháte pro sluchově postiženého studenta otitulkovat.

Co doporučit rodičům při výuce žáka se sluchovým postižením?

- Trpělivost.
- Vysvětlit jim fungování distanční výuky a naučit je s daným programem, pokud jeho funkce neovládají.
- Zajistit vhodné prostředí pro domácí výuku.

Specifická doporučení

Pro žáky ZŠ distanční výuka:

Rodiče by měli dětem vytvořit co nejvhodnější prostředí pro on-line výuku. Brát ohled na osvětlení, hluky z okolí a hlavně mít k dispozici web kameru.

Jak rodič, tak dítě, by se měli před distanční výukou seznámit s programem, který budou používat. Rodič by měl dítěti funkci programu vysvětlit.

Jak je to se sluchadly nebo pokud je dítě uživatelem kochleárního implantátu? Dá se vůbec spárovat s počítačem? Toto je velmi těžká otázka, záleží na typu sluchadla, od jakého je výrobce a zda nabízí možnost propojení sluchadla s externím zařízením, tedy notebookem, tabletem či PC. Pokud nevíte, doporučujeme se obrátit přímo na výrobce (popř. na organizace zabývající se opravami sluchadel).

Ze začátku distanční výuky doporučujeme, aby rodiče dítěte s výukou pomáhali. Pro dítě může být velmi obtížné na začátku distanční výuky sladit sledování on-line vysílání s plněním úkolů od učitelů.

I v průběhu distanční výuky dělejte přestávky, nebo mluvené slovo prokládejte prací, která je více zaměřena na vizuální stránku výuky. Nezapomeňte výuku doplňovat o obrázky, grafy. Nespoléhejte na samostudium dětí na ZŠ.

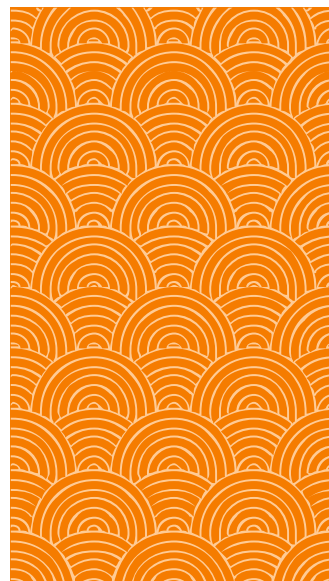
Pro studenty SŠ a VŠ:

Dodržujte obecná doporučení o pravidlech v komunikaci se sluchově postiženými.

Pokud učitel v rámci distanční výuky zvolí textový materiál nebo i video hovor a bude přítomen student, který komunikuje znakovým jazykem, je vhodné, aby byl rozhovor přetlumočen do ZJ. Existují 3 možnosti, buď bude tlumočník spolu s učitelem, nebo se tlumočník připojí samostatně na jinou platformu, aby jej viděl pouze student, nebo bude studentovi dopředu poslán textový materiál spolu s překladem do ZJ.

Pokud učitel bude zasílat videomateriály, je nutné zajistit jejich otitulkování, aby student věděl, o čem video je.

V případě konzultací na dálku je opět vhodné domluvit tlumočníka či přepisovatele, podle potřeb studenta. Samozřejmě je možné využít i automatický přepis.

Zasílejte dopředu všechny možné materiály, aby se student mohl co nejlépe na výuku připravit.

Doporučené postupy při distanční výuce žáka se zrakovým hendikepem

PhDr. Linda Albrechtová, Ph.D.

Tyfloservis, o.p.s. - Krajské ambulantní středisko Plzeň

Když se studium odehrává mimo oficiální instituci, je obzvláště důležitá pozitivní motivace. Je třeba neustále apelovat na studenty tím, jak je jejich vzdělávání důležité pro jejich zařazení do společnosti. Často velmi kladně působí setkání se zkušeností někoho, kdo se stejným či podobným handicapem úspěšně vystudoval a teď vykonává zajímavou činnost/ zaměstnání, ve které se mu daří a je ceněn svým okolím, zejména intaktními jedinci.

Pro domácí výuku zrakově postiženého je v první řadě potřeba zajistit vhodné a přívětivé prostředí, které mu umožní z domova pracovat efektivně a produktivně, jako je tomu ve škole. Konkrétně se jedná o tato opatření:

- Vyhovující osvětlení místa, kde bude výuka probíhat.
U osvětlení je důležitá intenzita, druh, směr světla a umístění zdroje světla. Světlo by nemělo svítit přímo do tváře studenta. Mělo by jít zleva, aby si student nestínil pracovní plochu. Individuální je v tomto případě intenzita, někteří potřebují přítmí, jiní naopak světla více. Je třeba také dávat pozor na oslňování a odlesky, i ty které se vidícímu nezdají být významné, mohou být pro zrakově postiženého velice nepříjemné.
- Teplota v místě výuky.
Student, který pracuje při studiu s Braillovým bodovým písmem, bude potřebovat přiměřenou teplotu, neboť ta má vliv na citlivost hmatu. Není žádoucí, aby se ruka potila, či byla příliš studená, protože důsledkem může být ztráta citlivosti.
- Kontrast, barva, velikost a vzdálenost.
Je třeba dbát na kontrast předmětů a pozadí, např. při rozložení pomůcek na stole, tak aby nesplývaly s pracovní deskou a student je mohl efektivně najít, pomůcky je třeba hlídat či rozložit tak, aby byl prostor přehledný (např. černé na bílém, žluté na modrém či obráceně). Zrakově postižený musí mít možnost si předměty/materiály, se kterými pracuje, dostatečně

přiblížit. Ať tím, že se k nim přiblíží fyzicky a prohlédne si je, či si je osahá, přičichne, poslechne. Texty a obrázky musí dostávat zvětšené (dle jeho aktuálních potřeb, dle zrakové vady) či musí mít možnost si je zvětšit pomocí kompenzačních pomůcek, aby mu byl znám obsah toho, co zvětšuje.

Jaké pomůcky mohou při výuce pomoci?

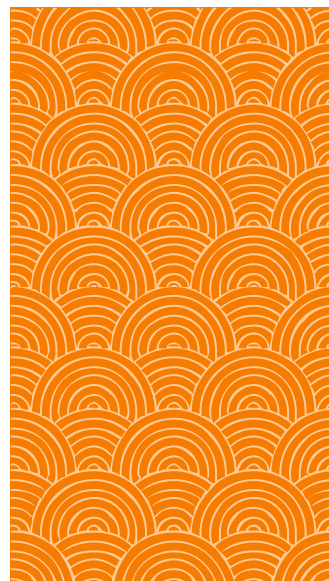
Žák se zrakovým postižením bude pro své studium využívat hlavně pomůcky, které jsou určeny pro práci s textem.

Optické pomůcky: Lupy, které se uplatní zejména při čtení krátkých textů, důležité je zajistit vhodné osvětlení v místnosti. Může se jednat o lupy do ruky, stojánkové, řádkové.

Optoelektrické pomůcky: Stolní či přenosné kamerové lupy, které dosahují velkého zvětšení, lze si nastavit velikost písma či kontrast podkladu, zaostřit či upravit jas.

Výpočetní technika: Jedná se o speciální softwary ve formě odečítačů obrazovky či softwarových lup. Jsou vhodné ke čtení, psaní, ke zpřístupnění a zpracování informací, dokáží zvětšovat text. PC může mít hlasový, hmatový výstup. Nevidomý uživatel obsluhuje PC (digitální čtecí přístroj s hlasovým výstupem) pouze pomocí klávesnice (klávesových zkratk), slabozraký uživatel obsluhuje PC (digitální zvětšovací lupa) pomocí zvětšovacího programu, kdy vidí pouze malou část obrazovky. Tyto pomůcky slouží především pro komunikaci a získávání informací.

- Odečítače obrazovky: Software převádějící informace do alternativního výstupu (hlasový – informace jsou předčítány počítačem nebo hmatový – pomocí braillovského řádku jsou informace převáděny do Braillova písma).
- Softwarové lupy: Program, který zvětšuje informace na obrazovce počítače. Možná je i kombinace hlasového výstupu, jakožto hlasová podpora.
- Braillovský řádek: Zobrazuje informace pomocí Braillova písma. Využívají ho většinou ti uživatelé, kteří jsou nevidomí od narození či dětství. Důležitý komponent při práci s odbornými a rozsáhlými texty. Braillovský řádek se připojuje k PC, speciální braillovský řádek může samostatně sloužit jako zápisník.
- Čtečky tištěných předloh: Čtečky převádějí tištěnou předlohu na hlasový výstup. Na trhu je výběr z několika možností – Read Easy, Omni Reader, Clear Reader.

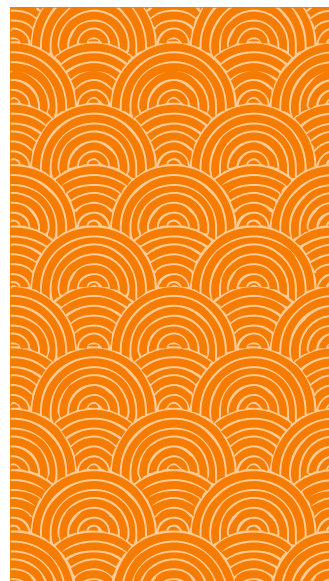

- OrCam My EyeOrCam: Malá kamera, která je magnety přichycena k nožičkám brýlové obruby. Kamera snímá prostor před uživatelem, dotykovými gesty hlasovým výstupem sděluje informace, které kamera sejme – lze takto předčítat knihy či text před sebou.

Další pomůcky pro zrakově postižené: diktafony, digitální zápisníky, Pichtův psací stroj, pomůcky na psaní (výrazné fixy, speciální sešity či klávesnice pro slabozraké)

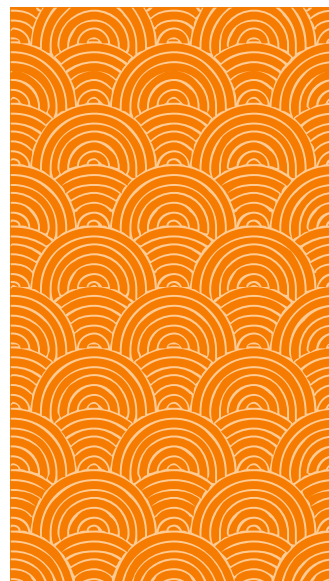
Jaké metody vzdělávání, doporučené postupy můžeme dát učitelům, doporučené vzdělávací programy?

- Je třeba brát ohled na to, že skupina zrakově postižených je velmi heterogenní. Charakter zrakového postižení a jeho dopady na kognitivní a afektivní rozvoj jedince mohou být velice rozdílné. Stupeň zrakového postižení není vodítkem ke konkrétním specifickým studijním nárokům – dva studenti se stejným stupněm zrakového postižení budou mít rozdílné nároky a techniky práce. Navíc je rozhodně nutné zohlednit věk, ve kterém došlo ke ztrátě zraku a fakt, zda se jednalo o náhlou ztrátu zraku, či zda se jedná o ztrátu zraku progresivní. Tyto faktory mohou mít bezprostřední vliv na dosaženou úroveň dovedností kompenzovat svůj konkrétní zrakový handicap a s tím spojené techniky práce a tedy i na specifické vzdělávací nároky.
- Dbát na rychlost čtení. Zrakově postižený čte velmi pomalu, čte-li Braillovo bodové písmo, pak je třeba dbát také na rychlost čtení, jakou ovládá.
- Když student čte pomocí hlasového výstupu, tak nečte, ale poslouchá. Pomocí Braillova písma skutečně čte, vnímá reálný zápis textu. Je-li text čten bez vizuální podpory (hlasový výstup/Braillovský řádek) – informace je získávána lineárně.
- Stále je třeba myslet na to, že zrakově postižený má omezený přístup k informacím. Procházení byť odpovídajícím způsobem upraveného studijního materiálu je pro něj velmi náročná činnost, na kterou musí vynaložit mnoho energie a rozhodně více času než jeho vidící kolegové. Při výuce zrakově postiženého je třeba dbát na časovou dotaci při plnění úkolů.
- Vzhledem k postižení zraku student potřebuje více času na provádění konkrétních činností, snižuje se totiž přesnost a

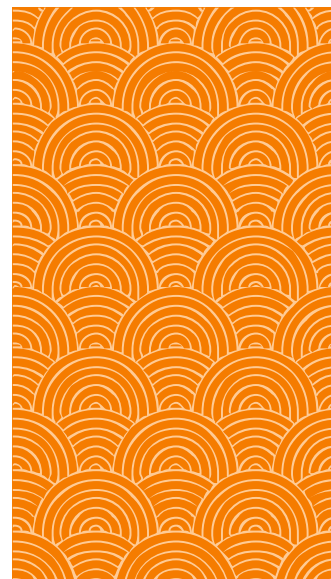
rychlost. Práce s hlasovou syntézou je velice náročná a proto je potřeba, aby měl student se zrakovým postižením na práci klid.

- Částečnou ztrátu zraku lze kompenzovat používáním zvětšeného písma (student ví, jaká velikost a druh písma mu vyhovuje), k psaní žáci/studenti většinou používají fixy z důvodu silnější stopy. Standardně bývá používáno bezpatkové písmo (Arial, Tahoma).
- Při práci se studentem se ZP je třeba se optat ne jeho zrakové postižení a techniky práce, ať má pedagog představu, jak se studentem pracovat – jaké používá pomůcky, co mu dělá potíže aj.
- Je třeba hledat alternativní postupy k dosažení navržených cílů – snažíme se úkoly modifikovat či přizpůsobovat možnostem ZP. Je třeba se snažit veškeré vizuální projevy převést do projevu verbálního, třeba je neustálá motivace ZP k tomu, aby o svých potřebách hovořil a sděloval je pedagogovi. Je třeba volit také výukové metody a postupy, aby mohl být ZP student relevantně zapojen.
- Důležitá je příprava studijních textů - „Do práva autorského nezasahuje ten, kdo výhradně pro potřeby zdravotně postižených v rozsahu odpovídajícím jejich zdravotnímu postižení a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu zhotoví nebo dá zhotovit rozmnoženinu vydaného díla, ...“. (§38, odst. 1, zákona 121/2000 Sb. O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským).
- Přístupný studijní text – ZP student potřebuje text v digitální podobě, pracuje s ním pomocí speciálně vybaveného počítače. Takový student bude s textem pracovat za pomoci počítače vybaveného speciálním programem a to prostřednictvím hmatového, či hlasového výstupu, případně si jej vizuálně upraví tak, aby ho mohl částečně kontrolovat i zrakem. Slabozraký student si digitální text bude moci naformátovat podle svých individuálních potřeb a v tomto formátu si jej bude moci vytisknout. Nejvhodnější materiál je dokument vytvořený v textovém editoru MS Word. Čitelné jsou však také například soubory ve formátech: .txt, .odt, .rtf, či .html (pouze stránky naprogramované dle standardů přístupného webu).
- Preferuje se: plynoucí text, tedy bez velkého formátování, text členěný do odstavců, který plyne řádek

za řádkem. Nepoužíváme žádná pevná zalomení stránek, řádků, ani tabulátory. Nepoužíváme záhlaví ani zápatí, nevynecháváme více než jeden prázdný řádek, „Entrujeme“ pouze tam, kde chci udělat nový odstavec, nepoužíváme automatické číslování, číslováme ručně, formátujeme pouze nadpisy pomocí stylů, za účelem automatického vygenerování obsahu, který studentovi v případě rozsáhlejšího textu poslouží jako navigace. Pokud není stanoveno jinak, šířka okrajů je 2,5 cm., zarovnání je vlevo.

- Jedná-li se o obrazový materiál, pro nevidomého je pak potřeba verbální popis, slabozraký ocení zvětšený formát obrázku.
- Sloupce: Pokud se jedná o dva sloupce (typický je například výpis slovíček v cizím a národním jazyce), oddělím od sebe výrazy pouze mezerou a pomlčkou, nepoužívám tabulátor. Pokud se jedná o více sloupců vedle sebe, označíme sloupce například a) b) c) d) a rozepíšeme je pod sebe.
- Tabulka: Místo tabulkového módu je vhodné verbální popsání hodnot, které tabulka zachycuje. Pokud tabulku přeci jen vytvoříme, dbám na to, aby byla co nejjednodušší, tabulka musí být pravidelná, data v kříži a všechny hodnoty musí být vyplněné. Dobrý způsob je také rozepsání tabulky do sloupců nebo řádků pod sebe. V takovém případě je nejprve nutné jednoznačně definovat hodnoty a popsat hlavičku. Dále si stanovíme jednoznačné oddělovače jednotlivých hodnot (pro náhradu dělení tabulky do sloupců), rozepíšeme hodnoty tak, jak k sobě logicky patří, rozhodnu, zda je budeme rozepisovat po řádcích, nebo po sloupcích. (Obr. 1) Vždy záleží na tom, k čemu je tabulka určena, zda s ní student bude muset dále nějak pracovat, vpisovat do ní nějaké hodnoty, či zda slouží pouze jako vysvětlení nějakého jevu. Také je důležité, zda student pracuje s odečítačem obrazovky, či softwarovou lupou a zda umí se svým odečítačem s tabulkou pracovat. Pokud ano, může se stát, že dá přednost tabulkovému módu před rozepsanou tabulkou do sloupců či řádků pod sebe. Student, který pracuje se softwarovou lupou, neuvidí celou tabulku, ale pouze její malou část, což dělá z pro

vidoucího přehledného zobrazení informací velmi nepřehledné informace pro zrakově postiženého.

- Student musí upravený text dostat s předstihem, aby se v něm mohl před prací zorientovat.
- Tištěné texty: font a velikost písma je třeba konzultovat se ZP dle jeho potřeb (Arial, Tahoma, tučný řez).

Nástroje pro online komunikaci

Distanční výuka probíhá převážně online formou, a proto je třeba volit takové nástroje, které by mohl používat i zrakově postižený a jsou přístupné s asistivními technologiemi. Za tímto účelem může zrakově postižený používat PC se speciálními softwary, notebook či mobilní telefony a tablety s hlasovým výstupem.

- **Google Meet** – je poměrně dobře přístupným nástrojem pro online komunikaci a videokonferenci. Je možné ho používat přes Android i iOS, ve Windows 10 funguje v Chromu, Edgy i FireFoxu. Je třeba být přihlášen k účtu Google. Když vás ke schůzce někdo pozve, účet Google není třeba.

Podrobnější návod zde:

http://www.tyflokabinet.cz/clanky/google_meet_s_odecitacem

- **Microsoft Teams** – i tento nástroj je přístupný s odečítačem obrazovky. Team je služba společnost Microsoft, lze v něm pořádat schůzky v podobě audio/video hovoru. Opět funguje ve Windows 10, na platformě Android i iOS. Lze také použít běžný internetový prohlížeč bez nutnosti instalace aplikací.

Podrobnější návod zde:

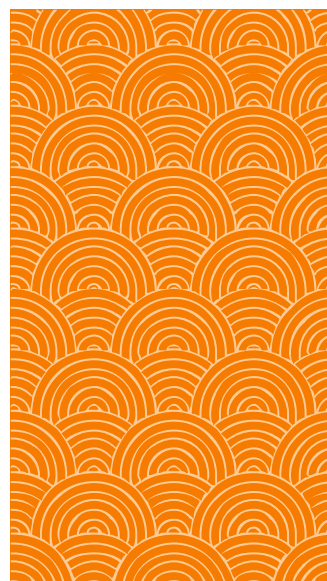
http://www.tyflokabinet.cz/index.php/clanky/schuzky_team_s_odecitacem

- **Skype** – další prostředek komunikace, lze využívat jak pro osobní komunikaci, tak i jako pracovní nástroj při výuce. Lze ho používat na stolním PC i mobilních zařízeních (Windows, iOS, MacOS, Android).

Podrobnější informace zde:

<https://www.portal-pelion.cz/kde-chybi-zrak-muze-pomoct-skype/>

Je tedy důležité vědět, jaké technologie student používá a jak s nimi umí pracovat. Na základě toho se pak volí nástroj, ve kterém bude komunikace probíhat. Neboť je nutné, aby tento nástroj zvládl ovládat ZP sám, aby nepotřeboval asistenci další osoby, aby se mohl ve

virtuálním prostředí pohybovat samostatně za pomoci technologií, se kterými umí pracovat.

Při používání nástrojů online komunikace je nezbytné zařídit kvalitní internetové připojení tak, aby výuka mohla probíhat kvalitně bez přerušení, toto platí jako pro vyučující, tak pro studenty či jejich rodiče.

Při výuce matematiky může být dobře využitelný nástroj ozvučená kalkulačka, která je navržena přímo pro potřeby zrakově postižených. Jedná se o mobilní aplikaci VOCalc, která je ke stažení v AppStore (iOS) a stojí 79 Kč. Aplikace má velmi dobře čitelný a kontrastní vzhled. Pro nevidomé jsou tlačítka srozumitelně popsána, a tak může VO přechíst vše, co je třeba pro práci s aplikací.

Podrobnější návod zde:

http://www.tyflokabinet.cz/index.php/clanky/tecko/vo_calc

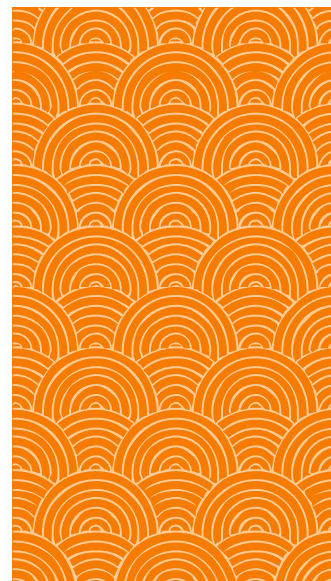
Co doporučit rodičům při výuce žáka se ZP?

- vytvořit dítěti vhodné pracovní místo s odpovídajícím osvětlením a dostatečným prostorem na práci i kompenzační pomůcky
- zajistit dítěti vhodné kompenzační pomůcky vzhledem k jeho zrakové vadě
- zajistit školení v práci s pomůckami tak, aby dítě umělo pomůcky efektivně využívat a pracovat s nimi tak, aby práce vedla k samostatnosti a nezávislosti dítěte
- zajistit tiché prostředí bez ruchu, aby mohl ZP dobře poslouchat hlasové výstupy a aby měl klid na výuku a mohl se dostatečně soustředit
- je třeba dítě neustále motivovat a hodnotit dítě objektivně (bez ohledu na jeho ZP)
- snažit se rozvíjet komunikační schopnosti dítěte
- při hodnocení výkonu brát v potaz aktuální psychické a fyzické možnosti dítěte (situace v rodině, nemoc aj.)
- zajistit kvalitní internetové připojení

Specifická doporučení pro ZŠ, SŠ a VŠ

- individuální přístup ke každému žákovi se zrakovým postižením
- pravidelná komunikace o potřebách ZP
- zpětná vazba o vhodnosti metod a technik používaných ve výuce
- osvojit si základy komunikace se zrakově postiženým, např.:
http://www.tyflocentrum-ova.cz/bariery/ne_tak_ale_tak.php

- snažit se zapojovat ZP co nejvíce do práce s kolektivem
- úprava textu přístupného pro práci ZP (popsáno výše)
- nezapomínat na verbální popis vizuálních aktivit
- vytvářet optimální podmínky pro začlenění žáka se SVP, zohledňovat neustále potřeby daného jednotlivce
- odborná připravenost pedagogů, spolupráce s příslušným SPC – materiály a pomůcky potřebné k výuce
- zajistit vhodné materiálně-technické podmínky
- vytvoření vhodných psychosociálních podmínek
- navázat spolupráci s rodiči – předají pedagogovi potřebné informace o žákově zdravotním stavu či kompenzačních pomůckách

Distanční výuka aneb krátká úvaha nad tím, co s tím

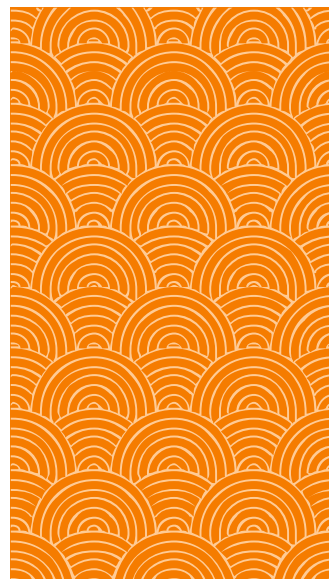
Mgr. Marek Rubricius
(sociální pracovník, lektor, terapeut)

Prožíváme dobu, kdy žijeme s pandemickými dopady. Nikdo z naší generace nemá s podobnou situací zkušenost. Tvoříme si postoje dle vlastní míry úzkosti či osobnostního nastavení. Od okolí, ať od odborníků či laiků, slýcháváme různé názory. Je na každém, jak zodpovědně se k dané situaci postaví. V každém případě tato situace přináší celou řadu omezení, přizpůsobení a změn v našem běžném, každodenním životě a v našich návycích.

Jedno z omezení se samozřejmě týká i důležité oblasti školství a vzdělávání. Všichni máme zkušenost z jara, kdy se školy zavřely zcela, někteří jsou v distanční výuce i nyní (kdy je již kvalita a systematičnost výuky určitým způsobem uchopena a řízena), další žáky a studenty pravděpodobně čeká. Tak jako tak, jde o výraznou změnu. Je přirozené, že člověk při výrazných změnách může narazit na jistý otřes nebo vykojení, chcete-li.

Přechod na distanční výuku patří mezi změny, které dokáží s každodenní rutinou výrazně zatočit. Ať jde o vysokoškolské, středoškolské či základní vzdělávání, ať jde o žáka, studenta, rodiče či pedagoga, všichni prochází nějakou změnou. Dovedeme si jistě představit případy, kdy odstup a uchýlení se do vlastní či rodinné bubliny působí dobro - rodina spolupracuje, plánuje, organizuje si chod života sama, bez institucí, vedoucích a jiných autorit. Úzkostní jedinci si "odfrknou" od sociálních interakcí tváří v tvář, když se odečte leckdy náročné cestování do zaměstnání či školy, vyjde nám solidní úspora času a i peněz, které jdou využít jinak, ... Takto bychom mohli pokračovat jistě i dále, ale to platí pouze pro určité případy. Stejně tak si dovedeme představit i opačný pól, kdy místo k "zaparkování" dochází k nárazu.

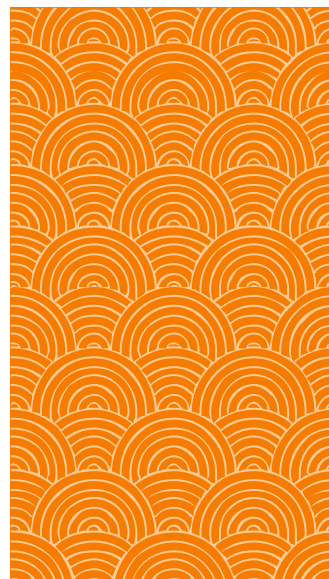
Skoro by se nabízelo toto téma shrnout jednoduchým rčením, že tam kde je vlídná atmosféra a kde fungují vztahy, bude fungovat s menšími či většími nárazy i distanční výuka a naopak tam, kde se válčí a revoltuje, kde se neustále vymezuje a soupeří, tam bude drhnout i tato sféra. Je velmi náročné sestavovat nějaký univerzální manuál jak na to. V naší praxi se každodenně potvrzuje, že každý jedinec je individuální, co potřebuje jeden, druhý nesnáší, co funguje tam, jinde škodí. Doporučujeme vždy drobnou poradu zúčastněných nad tím, co je

vhodné pro edukovaného, kdy a jak. Zda nemůžeme doplnit výuku o prvek, který zvýší motivaci a soustředěnost a ve škole přitom není možný (např. výuka na zahradě, hudba, individuální přístup, posilování silných stránek a předmětů, společné vyhledávání zdrojů, jiný poměr přestávek a výuky, změna, kdy učitel není nadřízeným, ale zodpovědným partnerem, průvodcem či mistrem, ...). Zkrátka vytěžit z minima maximum, pokusit se nasměrovat tak, aby byly povinnosti výuky vnímány jako sběr informací pro dovednosti a nikoliv plnění norem. Tomu půjdeme naproti, možným individuálním přístupem. Ne vždy to ale jde přirozeně, bez odporu druhých.

Co lze dělat, když se rodič ocitne v situaci, kdy nemůže plnohodnotně vykonávat své povolání, místo toho se stává učitelem svého dítěte? Ano, učitelé svých dětí zůstáváme po celý život, ale nikoliv učitelé předmětů. Pro někoho to může být náročná, nesplnitelná role. Je skutečně nutné umět se oprostit v momentu vzdělávání svého dítěte při distanční výuce od role rodiče. Jako rodič totiž milujeme, vkládáme své ambice, emoce, s dětmi prožíváme mnohem více nežli profesionál, který má situaci ulehčenou svými profesními dovednostmi a zároveň jistým nadhledem, který nerodič k edukovanému jedinci má. Aby mohlo vše klapnout, je nutné vytvořit PRAVIDLA a PODMÍNKY pro situace, kdy dochází k distančnímu vzdělávání. Na tvorbě pravidel by se měli podílet všichni zainteresovaní v rodině a měly by být schůdné pro všechny. Velmi se vyplatí pokusit se podívat optikou dítěte. Je asi vhodné, když dítě potká rodiče v koupelně a ví, že jej nebude chtít otec vyzkoušet a ožňovat, ... Je důležité mít HRANICI, kdy jsme v roli učitelů a kdy v roli rodičů (např. nevyčítat po výuce, že něco nešlo dobře. Žák má v běžném režimu totiž jasně dané, kdy na něj doléhá pedagog a kdy nikoliv. V tomto domácím případě by byl takový rodič nečitelný a v důsledku by nečitelnost vedla k vyhýbavému jednání ze strany dítěte). Pokud dochází k nemožnosti řešit distanční výuku z hlediska nespolečné potomka, nezbyvá než celou situaci řešit individuálně, např. poradenstvím ve specializovaných poradnách (PPP, IPC) či vyhledat terapeutickou službu.

Témata, která by obsáhla celou oblast vzdělávání a jednotlivé úrovně, převyšují možnosti tohoto textu. Je jasné, že přijít při VŠ studiu o možnost kontaktu s vyučujícími a sdílení se spolustudujícími, přináší velký studijní limit. Na druhé straně, pro VŠ studenta by měl být přechod do distanční výuky něčím, k čemu přistupuje již jako dospělý člověk. Samotné studium na VŠ také klade nároky samostatnosti a zodpovědného rozhodování. Rodiče (nikoli rodina) by v tom neměli hrát hlavní roli.

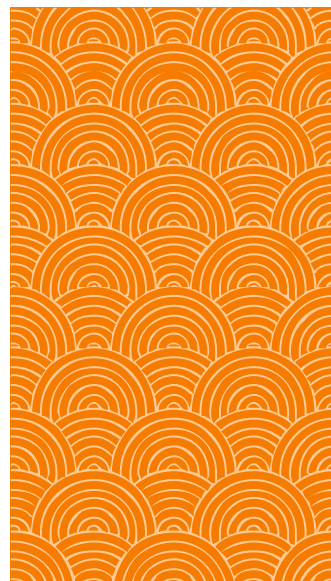

U středoškoláků je určitý dohled rodičů či autorit nutný. Odkazujeme opět na tvorbu pravidel, která jsou vytvořena kolektivně a jsou platná pro všechny. Nejde však zobecnit jednotný přístup.

U dětí ze ZŠ je vhodné velmi citlivě utvořit zmiňovanou hranici, kdy jsme učitelé a kdy rodiče. A přinést přílehlavou variantu vzdělávání šité na míru nejen dítěti, ale celé rodině (např. dítě se nesoustředí na výuku doma dopoledne a více bude reagovat na edukaci při odpolední procházce). Uvědomit si i kladné stránky karanténní doby a věci si dělat "po našem". Dojít k požadovanému cíli po své cestě.

Pro pedagogy znamená distanční výuka rovněž změny (pro někoho drobná úleva, pro jiné zmatek a administrativní zatížení). "Nerovnosti" při výuce na distanc může zahladit kvalitní supervize či podpora vedení.

Hodně zdraví a mnoho sil při distanční výuce.

Zdroje

BUBENÍČKOVÁ, H., P. KARÁSEK a R. PAVLÍČEK. Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením. 1. vyd. Brno: TyfloCentrum Brno, 2012, 136 s. ISBN 978-80-260-1538-3.

KOCHOVÁ, K. a VACHULOVÁ, M. Integrace hezká (i těžká) práce, didaktická část. Praha, Integrace, o.s., 1, vyd., 2010. ISBN 978-80-254-7451-8.

Webové stránky,

in: <http://pomucky.centrumpronevidome.cz/subdom/pomucky/>

Webové stránky, in:

<https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=75885&view=12353&block=67165>

Webové stránky, in: http://www.tyflocentrum-ova.cz/bariery/ne_tak_ale_tak.php

Webové stránky, in: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/15901/VZDELAVANI-ZAKU-SE-ZRAKOVYM-POSTIZENIM---2-CAST.html/>

PROBLEMATIKA STUDENTŮ SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM NA ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITĚ V PLZNI; Správný didaktický přístup a zajištění vhodných provozních i technických podmínek; autoři: Albrechtová, L.; Rýdklová, L. a kol., e-learning, financováno z projektu RoPoV, Plzeň, 2014.

